

Учитель

№7 (229)

5 листопада 2015 року

Видається з 1933 року

Газета Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ЗІ 165-РІЧЧЯМ КАФЕДРИ!

ШАНОВНА СВІТЛАНО ТРОХИМІВНО! ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Щиро і сердечно вітаю колектив кафедри з ювілеєм. За роки свого становлення і розвитку кафедра демонструвала лідерську позицію в організації навчальної, наукової і виховної роботи, стала провідною ланкою в системі педагогічного забезпечення якості підготовки учителів. Науково-педагогічний склад кафедри, очолюваний професором С.Т. Золотухіною, впевнено продовжує кращі традиції, закладені професорами М. Григорьевим, М. Лавровським, Я. Мамонтовим, Т. Гарбузом, А. Зільберштейном, І. Федоренко, Л. Поповою, В. Лозовою. Заради історичної справедливості нагадую, що у 1925 році на базі кафедри педагогіки нашого університету було засновано перший науково-дослідний

інститут педагогіки в Україні, який і нині є провідною науковою установою Національної академії педагогічних наук України.

Формування особистості майбутнього вчителя, підготовка кадрів вищої кваліфікації, написання підручників і посібників, участь у роботі спеціалізованих учених рад, міжвідомчих комісій при МОН України, НАПН України, тісний зв'язок зі школою свідчать про навчальний та науково-методичний потенціал сучасної кафедри. Достатньо сказати, що під керівництвом науковців кафедри тільки за роки незалежності України підготовлено і захищено 30 докторських і 292 кандидатські дисертації. Чимало з випускників аспірантури та докторантури працюють на всіх факультетах і в багатьох університетах України і зарубіжжя.

Шановні друзі! Бажаю колективу кафедри подальшого процвітання, нових досягнень, збереження лідерських позицій, міцного здоров'я, щастя і щирою бажання працювати на благо незалежної України.

Нехай береже Вас Господь Бог і посилає щасливу долю.

Ректор *І. Прокопенко*

Кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи рішенням ученої ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди було присвоєно почесне звання «Краща кафедра з науково-дослідної роботи» у 2003, 2006, 2008, 2010, 2012 роках

СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи — це потужний педагогічний колектив (7 докторів педагогічних наук, професорів, 15 кандидатів педагогічних наук, доцентів), який здійснює значний обсяг роботи за чітко визначеними напрямками роботи.

З 2009 р. кафедра педагогіки отримала назву кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

У руслі організаційного напрямку кафедра проводить засідання її членів, на яких розглядаються питання навчання, виховання майбутніх учителів, якості їхньої підготовки, пропозиції щодо її поліпшення, перспективи розвитку педагогічної науки, місце і роль викладача кафедри в цьому процесі тощо.

Навчально-виховний процес забезпечується читанням курсів «Вступ до професії», «Педагогіка», «Основи педагогічного майстерства», «Педагогіка вищої школи», «Культура педагогічних досліджень», а також спецкурсів і спецсемінарів, зокрема «Класний керівник», «Педагогічне спілкування», «Педагогічна імпровізація», «Педагогічна творчість».

Ініціатором навчального курсу «Педагогіка та психологія вищої школи» у ВНЗ Харкова був А.І. Зільберштейн, який уже в 50-ті роки ХХ століття почав читати його для аспірантів і пошукувачів в Харківському державному педагогічному інституті імені Г.С. Сковороди. Цей курс слухали молоді науковці не тільки педагогічного інституту, а й юридичного, авіаційного, авіаційного тощо.

Традиції свого вчителя продовжили його учні. Цей курс після проф. А. Зільберштейна читали член-кор. НАПН, д.п.н., проф. В.І. Лозова, член-кор. НАПН, д.п.н., проф. В.І. Євдокімов, які доповнили його актуальними темами, новими підходами до викладання матеріалу. певний час за організацію курсу «Основи педагогіки і психології вищої школи» відповідала д.п.н., проф. С.Т. Золотухіна. На сьогоднішній час розділ «Педагогіка вищої школи» з навчального курсу «Педагогіка та психологія вищої школи» читає д.п.н., проф. Л.Д. Зеленьська.

Курс педагогіки вищої школи є актуальним не тільки тому, що майже в усіх вищих навчальних закладах є кафедри педагогічного спрямування, але й появою магістратури.

Важливим напрямом роботи кафедри є навчально-методична робота, у межах якої викладачами готуються підручники, посібники, методичні рекомендації. Наприклад: С.Т. Золотухіна, В.І. Лозова, О.Д. Пташній «Контроль учебно-познавательной дея-

тельности студентов (историко-педагогический аспект); Л.Д. Зеленьська «Учена рада університету: історія, досвід: монографія»; Л.М. Калашнікова, Т.С. Вакуленко «Робочий зошит до курсу «Педагогіка»; Л.М. Калашнікова, Т.С. Вакуленко «Робочий зошит до курсу «Основи педагогічної майстерності. Вступ до вчительської професії»; «Лекції з педагогіки вищої школи» (за ред. В.І. Лозової); Т.В. Рогова, А.І. Прокопенко «Управління в сучасній системі освіти»; Б.М. Наумов «В.О. Сухомлинський та сучасна освіта»; О.В. Попова, В.М. Шепель «Формування пізнавальної активності старшокласників педагогічними програмними засобами»; І.М. Трубавіна «Методична робота кафедри в умовах кредитно-модульної системи»; А.Д. Балацінова «Організаційно-виховна практика студентів у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» тощо.

На кафедрі діє навчально-методичний семінар (кер. д.п.н., проф. Л.Д. Зеленьська). У межах семінару розглядаються актуальні питання теорії і методики викладання дисциплін педагогічного спрямування.

У системі роботи кафедри особливе місце посідає науково-дослідна діяльність її членів. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні зумовлюють підвищення вимог до викладачів закладів освіти різних рівнів акредитації. Серйозні вимоги пред'являються до них як дослідників. Відомо, що вищі навчальні заклади, зокрема університети, по праву вважаються «вогниками і лабораторіями науки», осередками наукових досліджень (С.Гессен). Спостерігалася тенденція: чим вище поставлена наукова діяльність в університеті, тим вища наукова діяльність кожного викладача, головне завдання якого полягало в такій організації науково-дослідної роботи, яка б забезпечувала навчання, розвиток і виховання особистості майбутнього фахівця, а також власний саморозвиток.

Викладач-дослідник, організовуючи і здійснюючи наукові пошуки (особисті й студентські), реалізує прийнятні такі функції: систематизація знань, накопичених людством, і узагальнення існуючого досвіду і відкриття нового невідомого, що поповнює і збагачує різні галузі науки. Ці функції постійні за характером, змінними з часом є їх зміст, проблеми, що досліджуються, методи наукових пошуків тощо.

На кафедрі відкрито докторантуру й аспірантуру зі спеціальностей 13.00.09 — теорія навчання, 13.00.07 — теорія і методика виховання, які мають глибокі традиції, започатковані д.пед.н., проф. І.Т. Федоренком, професорами Л.Д. Поповою, А.І. Зільберштейном, чл.кор. НАПН України, д.п.н., проф. В.І. Лозовою і які підтримують, продовжують її учні: д.п.н., проф. С. Золотухіна, В. Гриньова, О. Попова, Н. Ткачова, Л. Зеленьська, І. Трубавіна, Т. Рогова, к.п.н., проф. Л. Калашнікова.

Науково-дослідна робота студентів ВНЗ сприяє поглибленню якості засвоєння матеріалу зі спеціальності, розширенню світогляду майбутніх фахівців, прищепленню навичок власного пошуку, удосконаленню

власних професійних якостей, вихованню наукової та творчої ініціативи майбутніх фахівців.

Одна з провідних форм науково-дослідної роботи студентів — науковий гурток. Залучення студентів до роботи в наукових гуртках може починатися ще на молодших курсах. Викладачі кафедри в тісному співробітництві зі студентами старших курсів визначають зміст засідань, складають орієнтовний план роботи гуртка, призначають відповідальних за певні секції. Серед завдань, які ставляться перед студентами, варто зазначити підготовку доповідей і рефератів, виступи з результатами власних наукових пошуків на засіданнях гуртка або на наукових конференціях, написання статей, рецензування й анотації наукових робіт тощо. Гурток поєднує членів групи, курсу, факультету, а іноді й усього університету.

Створений у 80-ті роки минулого століття науковий гурток «Полум'я» (наук. кер. д.пед.н., проф. В.І. Лозова, к.пед.н., доц. А.Г. Відченко) і сьогодні продовжує роботу під керівництвом молодих викладачів кафедри, кандидатів педагогічних наук, доцентів: Т. Вакуленко, Т. Твердохліб, О. Башкір, А. Балацінової, С. Лупаренко, С. Васильєвої та ін.

Особливу увагу викладачі кафедри приділяють реалізації виховної функції. Як свідчить аналіз досвіду роботи кафедри, основним завданням її роботи на факультетах у позааудиторний час є: забезпечення повноцінного розвитку особистості майбутнього вчителя, здійснюючи його політичне, моральне, національне, трудове, естетичне й фізичне виховання; допомога в оволодінні культурою розумової праці, методами та формами самостійної роботи; зміцнення у студентів інтересу і любові до обраної професії, виховання необхідних професійних якостей; формування в групі згуртованого студентського колективу, створення атмосфери доброзичливості, взаємодопомоги, взаємної відповідальності, творчості, захопленості, громадської активності; допомога колективу групи в боротьбі за високу успішність, свідому дисципліну, організацію в групі самоврядування, залучення студентів до науково-дослідної і громадсько-політичної діяльності.

Перспективними для кафедри є розробка стратегії розвитку освітніх послуг, підвищення рівня професійної майстерності молодих викладачів, зміцнення матеріально-технічної бази; розробка навчально-методичного забезпечення курсів, що читаються тощо.

С.Т. Золотухіна, д.п.н., проф., зав. каф. загальної педагогіки та ПВШ

Указ

1850 год ноября 5.
Объ учреждении въ Университетахъ особою Кафедры Педагогіи *

Признавая полезнымъ учредить въ Университетахъ особую кафедру Педагогіи, по примѣру существующей таковой въ Главномъ Педагогическомъ Институтѣ, для теоретическаго и практическаго приготавленія студентомъ къ учительскому званію, Министръ Народнаго Просвѣщенія всеподданнейше представляетъ о семъ Его Императорскому Величеству, испрашивая Высочайшее повелѣніе:

1) Въ Университетахъ: С.-Петербургскомъ, Московскомъ, Харьковскомъ, Св. Владимира и Казанскомъ учредить кафедру Педагогіи, со введеніемъ оной въ составъ историко-филологическаго факультета.

2) Содержаніе Ordinарному Профессору этой кафедры, согласно съ штатами означенныхъ Университетовъ, призводитъ изъ экономическихъ суммъ ихъ, съ обращеніемъ въ оныя прибавочнаго жалованья Профессоровъ Педагогическихъ Институтовъ, которыхъ обязанности упраздняются.

3) Слушаніе лекцій Педагогіи, не зависимо отъ студентомъ историко-филологическаго факультета, сдѣлать обязательнымъ не только для всѣхъ казеннокоштныхъ воспитанниковъ, призывающихся въ учителя Гимназій и уѣздныхъ училищъ, но и для своихкоштныхъ студентомъ, предназначающихъ себя въ домашніе наставники.

На всеподданнейшей о семъ запискѣ Государю Императору благоугодно было положить Высочайшую резолюцію: «Согласенъ».

* Изъ дѣла Деп. Нар. Просв. за №114,705.

НАУКОВІ ШКОЛИ СПРЯМОВАНІ В МАЙБУТНЄ

Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи — справжня кузня наукових кадрів для нашої держави, яка понад двадцять років забезпечувала підготовку висококваліфікованих спеціалістів освітньої сфери, наукова школа д. пед. н., проф., член-кореспондента НАПН України В.І. Лозової.

наукової школи професора В.І. Лозової на багаторівневу, де одночасно співпрацюють два і більше наукових поколінь учнів, що об'єднуються навколо засновника школи, але безпосереднє керівництво дослідниками-початківцями здійснюють, як правило, старші й досвідченіші члени школи — С. Золотухіна, В. Гриньова, О. Попова, Н. Ткачова.

Останні, у свою чергу, створюють дочірні наукові школи, у результаті чого відбувається структурне розчленування предметної галузі на декілька нових напрямів досліджень.

Так, розроблення провідної ідеї наукової концепції проф. С. Золотухіної — виховуючої навчання — суттєво вплинуло на становлення її власної науково-педагогічної школи. По-перше, робота над цією проблемою дозволила науковцю визначити в історії освіти й виховання України низку «білих плям», які перешкоджають відтворенню цілісної картини історико-педагогічного процесу; по-друге, позначити коло не досліджених питань, які не втратили актуальності й можуть бути творчо використані в сучасних умовах. Зважаючи на це, на початку 90-х років ХХ ст. С. Золотухіною було започатковано науковий осередок, вектор наукових пошуків якого було спрямовано на вивчення різних аспектів процесу становлення й розвитку освіти та виховання в Україні в період «золотого століття» вітчизняної педагогіки. Згодом він перетворився на потужну наукову школу, яка нараховує близько шести десятків дослідників, котрими захищено 6 докторських та 48 кандидатських дисертацій.

Науковим здобутком проф. В. Гриньової є розроблена нею концепція формування педагогічної культури майбутнього вчителя. Науковець окреслила суть педагогічної культури, довела, що сформованість педагогічної культури є провідною метою професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя в процесі вивчення всіх курсів педагогічних дисциплін.

Учні В. Гриньової здійснюють науковий пошук за такими напрямками, як: формування культури особистості; становлення професіоналізму викладачів ВНЗ; професійна підготовка майбутнього вчителя; професійна підготовка майбутніх фахівців; розвиток особистості учня загальноосвітнього навчального закладу; довузівська підготовка. Під керівництвом проф. В. Гриньової виконано 4 докторські й 56 кандидатських дисертацій.

Наукові пошуки проф. О. Попової спрямовані на розв'язання комплексної соціально-педагогічної проблеми створення, упровадження та розповсюдження інновацій у системі освіти України. Науковець розробила концепцію розвитку інноваційних процесів в освіті, запропонувала власну класифікацію педагогічних інновацій, обґрунтувала технологію прогнозування тенденцій розвитку освітніх інноваційних процесів.

Проф. О. Попова підготувала 1 докторську та 19 кандидатських дисертацій. Коло інтересів її учнів досить широке: проблема реалізації виховуючої навчання в загальноосвітніх навчальних закладах; сучасні інформаційні технології навчання; проблема підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя; професійна підготовка майбутніх фахівців інших галузей; інноваційні процеси в Україні.

Головним напрямом наукових досліджень професора Н. Ткачової — педагогічна аксіологія. Розвиваючи власну наукову концепцію, пов'язану з педагогічною аксіологією, проф. Н.О. Ткачова активно залучає до цієї діяльності своїх учнів. Під її керівництвом захищено 24 кандидатські дисертації, зокрема за останні три роки наукові розробки велися за такими напрямками: професійна підготовка майбутніх фахівців; реалізація виховної роботи у вишах; історичні аспекти підготовки майбутніх фахівців у вітчизняних вишах у другій половині ХХ ст.; порівняльна педагогіка.

Особливістю розвитку наукових шкіл кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи є їх постійне мистовне збагачення й кількісне розширення. На сьогодні у межах кафедри започатковано діяльність особистісних наукових осередків, у яких проводяться дослідження педагогічних проблем конкретних наукових напрямів. Такі наукові осередки ще не мають чітко визначеної дослідницької програми, проте спосіб теоретичного мислення та практичної діяльності їх лідерів здійснюється не традиційним шляхом (через текст), а переважно «з рук у руки». Так, набувають потужності науково-дослідницькі колективи професорів Л. Зеленьської, Л. Рибалко, Т. Рогової, І. Трубавіної, Л. Калашнікової.

Зважаючи на потужність наукових шкіл кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, можна стверджувати, що вони спрямовані в майбутнє, вони ніколи не втратять інноваційного потенціалу.

О.В. Попова, д.пед.н., проф.

КРІЗЬ ВІКИ — ЗАВЖДИ МОЛОДА

Як самостійний структурний підрозділ кафедра педагогіки була започаткована 1850 року при історико-філологічному факультеті Імператорського Харківського університету з метою запровадження викладання педагогічних дисциплін для студентів усіх факультетів, крім медичного.

Члени кафедри педагогіки, 1982 р. Верхній ряд (зліва направо): Т. Шаригіна, В. Повх, С. Золотухіна, М. Окса, Т. Караван, Л. Немировська, З. Мікрюкова (зав. каб.), В. Акімов. Нижній ряд: к.п.н., доц. Т. Дударенко, проф. Л. Попова, доц. В. Лозова, проф. А. Зільберштейн, доц. А. Доценко, викл. В. Гриньова

Відповідно до постанови Міністерства народної освіти від 5 листопада 1850 р. «Об учреждении в университетах особой кафедры педагогики» на професора цієї кафедри покладалася обов'язок теоретичної й практичної підготовки студентів до вчительського звання, оскільки попередня система «не надавала будучим учителям познання повної системи виховання і освіти молоді, а також вони не слухали в університеті, не в состоянии быть надежными руководителями студентам в применении этих правил к практическому употреблению».

Утім, незважаючи на нагальність виконання цієї вимоги, кафедра педагогіки в Імператорському Харківському університеті залишалася вакантною, а всі спроби її заповнити виявилися безрезультатними через брак фахівців. Упродовж 1850–1851 рр. за дорученням ученої ради університету тимчасово обов'язки професора кафедри педагогіки виконував А.О. Валицький. У 1852 р. за наказом міністра народної освіти для заміщення вакантної кафедри в Імператорському Харківському університеті було направлено випускника Головного педагогічного інституту М.О. Лавровського в званні ад'юнкта. У 1855 р. М.О. Лавровський захистив докторську дисертацію зі слов'яно-російської філології (в Російській імперії педагогіка не належала до розряду наук, за якими присуджували науковий ступінь) і був затверджений у званні екстраординарного професора кафедри педагогіки. Вищезазначене дає підстави вважати його першим завідувачем кафедри.

У жовтні 1858 р. на підставі розпорядження Міністерства Народної освіти було закрито Педагогічний інститут, що функціонував при Імператорському Харківському університеті відповідно до положень статутів 1804, 1835 рр. Натомість запроваджувалися Педагогічні курси з дворічним терміном навчання, на які зараховували випускників університету. Педагогіка в Харківському університеті впродовж 1864–1888 рр. викладалася як суто прикладна наука психології в межах кафедри філософії. 27 червня 1867 р. було прийнято рішення про закриття й Педагогічних курсів. Однак підготовка вчителів при Харківському університеті в цей час не припинялася і бажаною, починаючи з 1868 р., могли скласти спеціальні іспити в екзаменаційних комісіях, щоб довести своє право обійняти вчительську посаду.

Утім, серед університетських викладачів та міністерських чиновників періодично все ж лунали пропозиції щодо відкриття кафедр педагогіки у вітчизняних університетах. Так, 18 листопада 1898 р. міністр народної освіти М.П. Боголюбов виступив із заявою про «неприпустимість того, коли вчителі вчать на учнях». Він наголошував на тому, що майбутніх учителів необхідно попередньо навчати педагогічним прийомам в університетах. До дискусії щодо доцільності викладання педагогіки в університетах і створення для цих цілей окремої кафедри педагогіки долучилися й викладачі історико-філологічного факультету Харківського університету. У грудні 1899 р. вони звернулися з клопотанням до Міністерства Народної освіти запровадити на факультеті викладання історії та теорії педагогіки, а також методики викладання предметів у гімназіях. Мова йшла про те, щоб педагогіка стала обов'язковим предметом на факультеті.

Як відомо, трансформаційні зміни системи освіти в Україні в перше десятиріччя становлення радянської влади зумовили перегляд підходів до організації педагогічної освіти й, зокрема, фахової

підготовки педагогічних працівників. Зважаючи на це, в Інституті суспільних наук новоствореної Академії теоретичних знань (1920 р.) було відкрито кафедру соціальної педагогіки.

У 1921 р. на ф-ті професійної освіти Харківського інституту народної освіти (ХІНО), який готував викладачів-предметників для масової школи професійної освіти, створюється навчальна кафедра педагогіки на чолі з проф. А.П. Машкіним. Водночас, на ф-ті соціального виховання ХІНО, призначення якого вбачалося в підготовці так званого «інтегрального педагога-вихователя», було започатковано роботу двох навчальних кафедр педагогіки: кафедри соціального виховання (зав. проф. А.І. Гендрихівська) та педології (зав. проф. О.Г. Дяків). У межах цих кафедр вивчалася близько 19 педагогічних дисциплін, зокрема «Сучасні педагогічні течії», «Дидактика і методика», «Дитячий рух», «Охорона матері і дитини», «Дефективне дитинство», «Система соціального виховання» тощо.

Саме на базі ф-ту соціального виховання ХІНО у 1922 р. було започатковано діяльність і науково-дослідної кафедри педології у складі трьох секцій: педагогічної (з 1923 р. очолював Я.А. Мамонтов), соціальної педагогіки (з 1924 р. очолював О.С. Залужний), історії педагогіки (упродовж 1925–1926 рр. очолював Я.А. Мамонтов). У межах цієї кафедри здійснювалася розробка питань теоретичної й прикладної педології, рефлексології, методики нового виховання. Професорсько-викладацьким складом (О.С. Залужний, І.П. Соколянский, Я.А. Мамонтов, О.І. Попов та ін.) читалися такі курси, як: «Соціальне виховання (історія, теорія, практика)», «Педагогіка колективу», «Вступ у педологію», «Експериментальна психологія», «Основи рефлексології», «Педагогічна анатомія», «Педіатрія», «Фізіологія дитини» тощо.

У 1926 р. на базі науково-дослідної кафедри педології ХІНО було відкрито Український науково-дослідний інститут педагогіки (УНДІП), директором якого призначено О.І. Попова.

Реорганізація ХІНО (1930 р.) й створення на його базі Харківського інституту соціального виховання (1930 р.), трансформованого спершу в Харківський інститут народної освіти (1931 р.), а згодом у Всеукраїнський інститут народної освіти ім. М.О. Скрипника (1932 р.), зумовили кардинальні зміни в організації педагогічної освіти. Так, наказом № 17 від 23 вересня 1931 р. по Харківському Інституту народної освіти запроваджувалося чотири педагогічні кафедри: кафедра педагогіки (зав. проф. Т.П. Гарбуз), кафедра організації освіти (зав. проф. Ю.Л. Гудвін), кафедра педології (зав. О.С. Залужний), кафедра КДР (зав. С.С. Ярославенко). У межах кафедри педагогіки передбачалося читання таких курсів, як «марксистська» педагогіка та художнє виховання. Склад названої кафедри формувалася з професорів (Гарбуз, Григор'єв, Полунський), доц. (Літвінов, Триліська, Феоктистів), асистентів (Віткаль, Каган,

дика керування освітою), «Основи освітньої політики», «Єдиний план культбудівництва, радянського будівництва» професорами Гудвін, Бутвій, Корнетовим.

На кафедрі педології професори (Залужний, Волобуєв), доценти (Меркулова, Барун, Картузанська, Година, Зелецька, Капусник), асистенти (Барбарич, Айзеншток) педології; доцент психопатології Уринсон та доценти соціальної гігієни Мац і Шпільберг викладали такі навчальні дисципліни, як: «Педологія», «Соціологія й педагогіка праці», «Психотехніка», «Методика викладання педолого-педагогічних дисциплін», «Соціальна гігієна», «Дефектологія», «Психопатологія», «Логопатія».

На кафедрі колективного дитячого руху (КДР) проф. Ярославською, доцентами Войтинською, Поповим, а також асистентами Гарбуз і Лоук читалися курси «Комуністичний дитячий рух» та «Позашкільне виховання».

Згідно з постановою Колегії НКО про реорганізацію системи педагогічної освіти Всеукраїнський інститут народної освіти ім. М.О. Скрипника з 01.09.33 р. було перетворено на Харківський педагогічний інститут. Від цього часу в його структурі діяли такі педагогічні кафедри: кафедра педагогіки (зав. Т. Гарбуз), кафедра педології (зав. О. Залужний), кафедра КДР та позашкільної освіти (зав. С. Ярославенко). Перед професорсько-викладацьким складом названих кафедр ставилося завдання вивчення й популяризації класичної педагогічної спадщини, кращого досвіду роботи шкіл і вчителів, піднесення педагогіки до рівня передової радянської науки. З огляду на це, в 1934 р. паралельно з кафедрою педології (зав. С.Рубінштейн) було відкрито кафедру психології, яку очолив О. Леонтьєв.

Члени названої кафедри тісно співпрацювали з викладачами кафедри педагогіки (доц. В. Помогайбо, А. Зільберштейн, ст. викл. А. Дзевєрін, О. Кротова, С. Рехтер, П. Гладков, В. Юхимець, асист. П. Швець, Р. Кривуліна, О. Черних, М. Коротун та ін.), яку впродовж 1934–1939 рр. очолював доц. С. Литвинов. Тематика наукових досліджень членів кафедри торкалася таких питань: «Педагогічна система Р. Оуена» (С. Літвінов), «Наочність у викладанні історії» (О. Кротова), «Методика структури уроку засво-

під керівництвом А. Зільберштейна було захищено 26 кандидатських дисертацій. Результати діяльності представників його школи були репрезентовані в колективних монографіях «Питання наочності в навчанні», «Питання проблемного навчання», перша з яких отримала найвищу нагороду того часу в галузі педагогіки — премію імені К.Д. Ушинського.

У період 1973–1978 рр. кафедру педагогіки очолювала Л.Д. Попова, яка після аспірантури захистила під кер. М. Григор'єва кандидатську дисертацію на тему «Проблема наочного навчання в педагогічній спадщині В.І. Водовозова і М.Ф. Бунакова». Від цього часу на кафедрі розпочинається активна розробка історико-педагогічної проблематики. Утім, основним напрямом діяльності кафедри все ж залишалася навчальна. Провідними курсами, викладання яких забезпечувала кафедра педагогіки в означений період,

в школі» (С. Золотухіна), «Формування пізнавальної активності школярів у процесі організації їхнього спілкування» (Л. Калашнікова).

З ініціативи завідувача В. Лозової у 1983 р. на кафедрі педагогіки було створено педагогічний клуб «Полум'я», основна мета діяльності якого полягала в поглибленні теоретичних знань з педагогіки, формування в студентів навичок педагогічної праці, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом шкіл України. Традицією кафедри педагогіки, починаючи з 1985 р., стало й проведення щорічного конкурсу педагогічної майстерності з метою підвищення рівня професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, їхньої педагогічної майстерності, формування позитивного ставлення до своєї професії (кер. к.п.н., доц. Л. Калашнікова).

У 90-ті роки ХХ ст. науковий потенціал кафедри педагогіки значно зріс. Упродовж 1997–1998 н.р. на кафедрі працював 21 викладач, із них: 3 д. пед. наук, проф. — В. Лозова, С. Золотухіна, Т. Дмитренко; 2 канд. пед. наук, проф. — С. Балбенко, Л. Попова; 15 канд. пед. наук, доц.; 1 ст. викл. Обов'язки зав. кабінетом виконувала З. Мікрюкова, ст. лабор. — О. Корнюш.

Викладацький склад кафедри поповнили випускники аспірантури: кандидати пед. наук, доц. О. Попова (1990), В. Білик (1991), І. Калиновський (1992), Л. Шефан (1993), С. Білецька, М. Пісочка (1994), Л. Рибалко, І. Трубізіна (1995), канд. пед. наук, ст. викл. Т. Рогова (1997). Починаючи з 1998 р., на кафедрі працювали В. Гриньов, Л. Пасько, О. Мартиненко, Б. Наумов.

Викладацький склад кафедри поповнили випускники аспірантури: кандидати пед. наук, доц. О. Попова (1990), В. Білик (1991), І. Калиновський (1992), Л. Шефан (1993), С. Білецька, М. Пісочка (1994), Л. Рибалко, І. Трубізіна (1995), канд. пед. наук, ст. викл. Т. Рогова (1997). Починаючи з 1998 р., на кафедрі працювали В. Гриньов, Л. Пасько, О. Мартиненко, Б. Наумов.

У 2000–2001 рр. до складу кафедри влилися доц. В. Ворожбіт, ст. викл. Н. Причиненко, лабор. Л. Головашкіна та Ю. Корнейко. Упродовж 1994–1997 рр. членами кафедри було підготовлено 422 публікації загальним обсягом 242,85 др. арк., серед яких 3 монографії, 13 посібників, 22 методичні рекомендації, 288 статей. У 1997 р. вийшов друком посібник для вищих педагогічних навчальних закладів «Теоретичні основи виховання й навчання» за ред. В. Лозової, А. Троцько. Цього ж року було підготовлено збірники наукових праць: до 145-річчя кафедри педагогіки «Наукові напрями досліджень кафедри педагогіки», до 100-річчя з дня народження А. Зільберштейна «Педагогічні погляди А.І. Зільберштейна і сучасність», «С.І. Мировольський — просвітник, педагог, методист», «Контроль навчально-пізнавальної діяльності школярів» тощо.

З метою підвищення професійно-педагогічної компетентності, загальної й професійної культури майбутніх учителів та викладачів вищої школи на кафедрі педагогіки, окрім загальних курсів («Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи в школі» тощо), було запроваджено постійно діючі семінари: «Актуальні питання навчання та виховання» (В. Лозова), «Педагогічна спадщина А.С. Макаренка і підготовка майбутнього вчителя» (Л. Попова), «Педагогіка вищої школи» (В. Лозова, С. Золотухіна) тощо.

Систематичного характеру набула й загальноуніверситетська олімпіада з педагогіки, до якої залучали переможців факультетських турів. Починаючи з 1991 р., під керівництвом викладачів кафедри стала здійснюватися підготовка учасників міжвузівських і всеукраїнських конкурсів педагогічної майстерності. Їх учасники неодноразово посідали призові місця (А. Говорун, Т. Лиходід, В. Пересічанський, Г. Шаригіна, О. Ващенко та інші).

Починаючи з 2001 р., у зв'язку з реорганізаційними змінами й виокремленням у самостійну діючу кафедру історії педагогіки та порівняльної педагогіки, кафедра педагогіки стала іменуватися як «Кафедра загальної педагогіки». У 2009 р., зважаючи на розширення спектру завдань кафедри, рішенням ученої ради університету її було перейменовано на «Кафедру загальної педагогіки та педагогіки вищої школи». У 2004 р. — включено до складу фізмату.

Сьогодні педагогічний колектив кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи є гідним продовжувачем традицій, започаткованих заними вченими. Це дозволяє кафедрі відповідати вимогам, що сформуливалися в науково-історичному контексті всієї діяльності, й упевнено підтримувати високий статус у сучасному науково-педагогічному просторі.

Л.Д. Зеленська, проф. каф. загальної педагогіки

УЧИТЕЛЬ

Вітання

ДОРОГА НАША СВІТЛАНЕ ТРОХИМОВЕ!!!

Прийміть щирі вітання з нагоди 165-річчя кафедри, яку Ви успішно очолюєте 13 років. Ви активно продовжуєте славні традиції нашої вчительки, акад. В.І. Лозової, кафедра є зразковою, відчуває нове, прогресивне в науці, має високий статус у сучасному педагогічному просторі.

Із глибокою повагою,

А.В. Троцько, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, проректор з науково-педагогічної роботи.

В.М. Гриньова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти;

О.М. Іонова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін;

ення нового матеріалу» (П. Гладков), «Роль особистості педагога в комуністичному вихованні учнів початкової школи» (С. Рехтер), «Дидактичні принципи К. Ушинського» (В. Юхимець), «Педагогічні погляди В.Г. Бєлінського» (О. Черних) тощо.

У післявоєнні роки члени кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту працювали переважно над розробкою дидактичних проблем, зокрема принципу наочності в навчанні, активізації пізнавальної активності школярів, формування самостійності учнів у навчальній роботі, шляхів реалізації індивідуального підходу в навчанні тощо. З 1939 по 1973 рр. її незмінним керівником залишався проф. А.І. Зільберштейн. Пліч-о-пліч із ним у 40–50-ті роки ХХ ст. працювали М. Григор'єв, Є. Яновська, С. Абрамсон, О. Савченко, С. Рехтер, М. Харченко, О. Ясько, Т. Чудновська, в 60-ті — на початку 70-х років — Л. Попова, І. Федоренко, М. Богатов, В. Повх, О. Дзевєрін, С. Абрамсон, Л. Привалова, Г. Коваленко, З. Ковалькова, Л. Логінова, С. Рехтер, О. Хоменко, О. Ясько та ін.

З 1957 по 1974 рр. у зв'язку з трансформаційними змінами в структурі педінституту в межах кафедри читалися не лише суто педагогічні дисципліни, але й психологія, гігієна тощо, а сама кафедра іменувалася як «кафедра педагогіки і психології».

Саме в цей період на кафедрі починає формуватися Харківська педагогічна школа, до якої долучилися В. Лозова, В. Євдокимов, А. Доценко, В. Барабаш, М. Хімець, О. Боданська та ін. Усього

ти лабораторії було підготовлено понад 200 методичних рекомендацій, декілька підручників і посібників. Результати досліджень збагатили педагогічну науку й стали основою докторської дисертації І. Федоренка (1976 р.), а також кандидатських дисертацій (В. Гриньова, А. Кузнєцова, Н. Можасєва), захищених під його керівництвом.

1982–2002 рр. — новий етап у діяльності кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту (з 1994 р. університету), яку в окреслений період очолювала д.п.н., проф., член-кор. НАПН України В.І. Лозова. Її високий професіоналізм і глибинність знань, принциповість і доброзичливість, інноваційність думки і прогностичність мислення забезпечили створення потужного наукового осередку на кафедрі, що спрямовував свої зусилля на пошук шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих педагогічних навчальних закладах.

Протягом 80-х років ХХ ст. навчально-методичний, науково-дослідний, виховний напрями діяльності кафедри забезпечували Л. Попова, С. Золотухіна, В. Гриньова, А. Троцько, А. Відченко, Т. Шаригіна, С. Балбенко, Н. Можасєва, М. Окса, В. Акімов, А. Доценко, Л. Юрченко, В. Смагін, Л. Калашнікова, П. Москаленко, Т. Агапова, К. Кашавцева та ін. Навчально-методичну базу кабінету педагогіки формували З. Мікрюкова, Л. Алексєєва, В. Кравцова. Кафедра функціонувала як загальноуніверситетська, в межах якої читалися курси: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Вступ до спеціальності», «Методика виховної роботи в школі», а також численні спецкурси, зокрема «Методика виховної роботи з батьками» (А. Відченко), «Класний керівник» (С. Золотухіна, Л. Немировська), «Профорієнтаційна робота

Професори університету з академіками О.В. Сухомлинською та Н.М. Бікі

Козенко, Оніщенко, Флекс) педагогіки та доцентів образотворчого мистецтва (Буценко, Перунов).

Кафедра організації освіти покликана була забезпечити читання курсів «Організація й мето-

Іновації

РЕАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ
МОЖЛИВОСТЕЙ
УЧЕНИХ

Члени кафедри доктори, професори О.В. Попова, С.Т. Золотухіна, В.М. Гриньова, Л.Д. Зеленська, Н.О. Ткачова, Т.В. Рогова, І.М. Трубавіна багато років працювали в науково-дослідницькому інституті (НДІ), заснованому у 2002 році доктором педагогічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України В.І. Лозовою, першим його директором. Згодом цю посаду обіймали доктори педагогічних наук, професори В.М. Гриньова (2006–2009), з 2010 р. — М.К. Подберезький.

Напрямами роботи НДІ — проблеми дидактики і виховання студентської молоді (історія і сучасність).

Слово про кафедру

ДРУЖНА, ПОЗИТИВНА
І СОНЯЧНА

Наша кафедра — одна сім'я, у якій відчуваєш себе комфортно та затишно. Це — найкращі друзі, що радіють успіхам кожного та поспішають підставити плече в скрутну хвилину. Це — мої Учителі, що відкрили мені дорогу у світ педагогіки, навчили вірити в себе, завдяки яким відбулося моє становлення як викладача і як ученого. Моє серце наповнене вдячністю за їхню безмежну допомогу, увагу й підтримку. Це — мої колеги, спілкування з якими приносить радість і гордість, бо це талановиті майстри своєї справи, котрих поєднує глибока любов і відданість науці педагогіці. Це наші аспіранти, серед яких є мої колишні студенти. Я відчуваю причетність до їхнього професійного й наукового становлення. Наша кафедра — це й ті, кого вже немає з нами, але в наших серцях живе пам'ять про них, забезпечуючи спадкоємність поколінь.

Вітаючи любу кафедру з Днем народження, бажаю залишатися такою ж дружною, позитивною та сонячною!

М.Е. Пісоцька, доц.

МОЯ КАФЕДРА —
МОЯ ГОРДІСТЬ!

Усе моє професійне життя пов'язане з кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи. Майже сорок років тому, коли була ще першокурсницею, прийшла на нашу кафедру, де мене зустріли дуже привітні, турботливі, закохані у свою справу люди, які завжди готові були допомогти, щось порадити.

Саме на цій кафедрі я зробила перші кроки в науку під керівництвом І.Т. Федоренка, і згодом «доросла» до доктора педагогічних наук. Педагогіка стала справою і сенсом моєї життя.

Успіх кафедри завжди визначали такі головні характеристики, як «надзвичайний Професіоналізм і надзвичайна Людяність».

Я щаслива, бо йду на кафедру із задоволенням, творчим натхненням, і завжди говорю про себе «Моя кафедра — моя гордість!»

О.В. Попова, проф.

ОСЕРЕДОК
ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ

Кафедра загальної педагогіки та ПВШ давно стала для мене рідним домом та науковою школою, адже моє становлення як науковця пов'язане саме з нею.

В.І. Лозова та С.Т. Золотухіна допомагали мені в роботі над кандидатською дисертацією, а згодом — і докторською дисертацією.

Для мене наша кафедра є також осередком діяної людських, доброзичливих взаємовідносин. Таку атмосферу створюють зусилля всіх членів кафедри й насамперед — її завідувача Золотухіної Світлани Трохимівни, яка втілює в собі якості й ділового, й емоційного лідера. Навіть якщо трапляються негаразди, її психологічна підтримка, готовність зрозуміти та підставити своє плече дуже допомагають успішно вирішувати всі проблеми.

Вважаю, що на нашій кафедрі кожний її член — незамінна людина, висококваліфікований фахівець і духовно багата, унікальна особистість.

Н.О. Ткачова, проф.

Гуртки

«ПОЛУМ'Я» ВИХОВУЄ НАУКОВЦІВ

Одна з провідних форм науково-дослідної роботи студентів — науковий гурток.

Викладачі кафедри з переможцями олімпіади

З метою активізації науково-дослідної роботи студентів, залучення їх до самостійного наукового пошуку на кафедрі педагогіки 80-ті роки минулого століття для студентів усіх факультетів було організовано роботу гуртка, який називався «Полум'я» (кер. проф. В.І. Лозова та доц. А.Г. Відченко). У межах наукової роботи організовувалися зустрічі з відомими науковцями, студенти мали змогу отримувати консультації з питань, що стосувалися їх наукових інтересів. До змісту роботи гуртка входило: вивчення передового досвіду учителів, анкетування і опитування учнів, учителів, адміністрації школи з метою з'ясування сучасного стану певних педагогічних проблем. Практикувався обмін думками та результатами під час круглих столів та семінарів з широкого кола питань.

З 1995 р. працює гурток «Організація науково-дослідної роботи з педагогіки» (наук. кер. Л. Калашнікова).

На заняттях гуртка розглядаються особливості організації науково-дослідної роботи з педагогіки, зміст наукової діяльності, її актуальність для сучасного суспільства. Студентам пропонується вивчення найактуальнішої педагогічної літератури, досвіду педагогів-практиків, здійснення власних мікродосліджень, підготовки і проведення педагогічного експерименту.

Увага членів гуртка також зосереджується на формуванні майстерності доповідача, розвитку ораторського мистецтва, використанні різноманітних комп'ютерних програм під час презентації результатів власних наукових досліджень.

Про результативність роботи гуртка свідчать досягнення студентів: на Всеукраїнській олімпіаді з педагогіки за останні 5 років призові місця посіли студенти різних факультетів університету, а саме: в Умані у 2009 р. студент-

ка українського мовно-літературного ф-ту І. Ненашева (ІІІ місце, наук. кер. — доц. Л. Зеленська), у 2010 р. студентка ф-ту іноземної філології Н. Вахрушина (ІІ місце, наук. кер. проф. Т. Рогова, доц. Л. Пасько), у 2011 р. студентка фізмату Н. Пономарьова (І місце, наук. кер. доц. Л. Калашнікова); у Криму в 2012 р. та 2013 р. студентка фізмату О. Соломко (ІІ та І місця відповідно, наук. кер. доц. Л. Калашнікова).

Члени журі відзначили високий рівень наукових робіт студентів нашого університету. Про це свідчить той факт, що Т. Вакуленко (2005 р.), А. Гордєєва (2006 р.), Д. Ісмаїлова (2008 р.), Н. Пономарьова (2011 р.), О. Соломко (2013 р.) перемогли на Всеукраїнській олімпіаді з педагогіки в номінації «Найкраща наукова робота». Здобутки Д. Лупшенюка (наук. кер. проф. Т. Рогова, доц. Б. Наумов) були відзначені за кордоном — він отримав грант з педагогіки для проходження стажування в Канаді та США.

Зараз колишні учасники наукового гуртка активно продовжують науково-викладацьку діяльність у ВНЗ. Так, доц. А. Говорун працює на кафедрі іноземної філології Національної юридичної академії імені Я. Мудрого; доц. С. Гармаш — на кафедрі філософії і психології Донецького держ. ун-ту управління, О. Башкір, Т. Вакуленко — на кафедрі ЗППВШ нашого університету.

Л.М. Калашнікова, доц. каф. заг. педагогіки та ПВШ.

Круглий стіл

ДРУЖБА ПЕДАГОГІЧНИХ КАФЕДР

Одним із важливих напрямів роботи кафедри є встановлення дружніх, професійних взаємин з педагогічними кафедрами ВНЗ м. Харкова.

Позитивною тенденцією стало проведення спільних конференцій і круглих столів на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харківської інженерно-педагогічної академії і Національного фармацевтичного університету. Так, 19 травня в нашому університеті відбувся круглий стіл «Кафедра в системі професійно-педагогічної підготовки фахівців». Учасниками зустрічі були завідувачі педагогічних кафедр вищих навчальних закладів м. Харкова. Метою круглого столу було ознайомлення з досвідом навчально-методичної й наукової

роботи кафедр, визначення їх ролі в підготовці висококваліфікованих спеціалістів, розкриття специфіки викладання педагогіки в непедагогічних закладах освіти тощо. З цікавими й змістовними доповідями виступили директор Інституту педагогіки і психології ХНПУ імені Г.С. Сковороди, проф. М.К. Подберезький, проф. каф. ЗП та ПВШ ХНПУ імені Г.С. Сковороди Л.Д. Зеленська, а також зав. каф. педагогіки і психології Національного фармацевтичного університету, проф. Л.Г. Кайданова, зав. каф. педагогіки і методики професійного навчання Української інженерно-педагогічної ака-

демії, проф. Н.О. Брюханова, зав. каф. педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, проф. С.І. Ткачов, проф. каф. теорії і методики професійної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди, проф. К.А. Юр'єва, зав. каф. педагогіки та психології професійної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, доц. В.В. Бондаренко.

Результатом обговорення стала пропозиція учасників щодо створення асоціації педагогів Харківщини.

Н.О. Ткачова, проф. каф. заг. педагогіки та ПВШ.

Книга подяки

ДОБРЕ СЛОВО НАДИХАЄ НА ТВОРЧУ ПРАЦЮ

На кафедрі загальної педагогіки та педагогіки вищої школи започаткована «Книга подяки», у якій відзначені працівники за їхню бездоганну наукову, методичну, виховну та творчу роботу.

Рішенням кафедри загальної педагогіки та ПВШ заохочення у вигляді занесення до Книги подяки отримали: к.п.н., доц. Л. Калашнікова за значний внесок у навчання і виховання майбутніх вчителів та навчально-методичне забезпечення кафедри матеріалами для викладання педагогічних дисциплін; доц. Л.Д. Зеленська за значний внесок у навчання і виховання майбутніх учителів та організацію й проведення збору-семінару з підготовки студентів до роботи в дитячих оздоровчих таборах; к.п.н., доц. А. Балацінова за творче, натхненне, відповідальне виконання професійних

обов'язків: проведення збору-семінару підготовки студентів до роботи в таборах відпочинку; д.п.н., проф. Л. Зеленська за успішну наукову діяльність — захист докторської дисертації, якісну підготовку студентки Олени Нор, яка посіла ІІІ місце у Всеукраїнській студентській олімпіаді з педагогіки (2013 р.); к.п.н., доц. В. Смагін та д.п.н., проф. В. Гриньова за багаторічну плідну творчу працю та у зв'язку із 65-річчям від дня народження; к.п.н., доц. Б. Наумов за багаторічну плідну творчу працю та у зв'язку із 60-річчям від дня народження, к.п.н., доц. В. Гриньов за багаторічну плідну роботу з навчання та

виховання майбутніх учителів і з нагоди 70-річчя від дня народження. Творчий колектив молодих викладачів кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи: кандидати пед. наук, доценти О. Башкір, Т. Вакуленко, А. Балацінова, С. Васильєва, О. Кін, Т. Собченко, Т. Твердохліб на чолі з керівником групи д.п.н., проф. Л. Зеленською — за підготовку наукового видання «Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи: минуле і сучасність» до 165-річчя від дня заснування.

О.М. Лазарева, доц. каф. загальної педагогіки та ПВШ.

Конкурс

УДОСКОНАЛЮЄМО ПЕДАГОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ

У 1985 р. кафедрою педагогіки започатковано проведення університетського Конкурсу педагогічної майстерності, основною метою якого є підвищення рівня професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, формування позитивного ставлення студентів до своєї професії, виявлення в них інтересу до педагогічних дисциплін.

Першими організаторами Конкурсу були доц. Л. Калашнікова і ст. викл. Л. Неміровська. Значний внесок в урізноманітнення змісту конкурсу додали доц. І. Калиновський і ст. викл. Л. Пасько. Конкурс проводиться щорічно для всіх студентів третього курсу та відбувається у два етапи: перший — на факультетах, під час якого студенти мають продемонструвати педагогічні таланти у роботі з залом, складанні гімну Педагогіці, розв'язанні педагогічних ситуацій, підготовці візитівки своєї спеціальності тощо. Другий етап передбачає змагання між найсильнішими представниками факультетів. Зміст програм конкурсів на всіх етапах включає як теоретичні, так і практичні питання виховання й навчання школярів, які дозволяють виявити рівень засвоєння окремих тем з курсів «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності» пропонується тематика, пов'язана з опануванням нових освітніх технологій, передовим педагогічним досвідом, з питаннями виховання громадянськості, національної свідомості, духовної культури тощо. Обов'язковим змістовим компонентом конкурсу є виявлення педагогічних умінь у процесі проведення фрагментів уроків, мікровикладання, мінідискусії; аналіз різноманітних педагогічних ситуацій, представлених у кінофрагментах, педагогічних збірниках. Традиційно включається конкурс «Робота, із залом»

Практик і вчений акад. В.Ф. Шаталов під час зустрічі з викладачами та студентами університету

(розваги, гра з присутніми), що на думку студентів, допомагає їм у роботі в оздоровчих таборах. Постійним є й конкурс «Професійно-педагогічна візитівка факультету», який відбиває особливості факультету, його педагогічну спрямованість.

Т.С. Вакуленко, доц. каф. загальної педагогіки та ПВШ

Практика

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ У ДІЇ

У системі професійної підготовки майбутніх учителів організаційно-виховна практика (ОВП) в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (ДЗОВ) відіграє важливу роль.

Згідно з навчальними планами ХНПУ імені Г.С. Сковороди ОВП у ДЗОВ студенти ІІІ курсу всіх педагогічних спеціальностей проходять у VI семестрі.

З метою підготовки студентів до практичної діяльності у ДЗОВ викладачі кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи (ЗППВШ) під час вивчення студентами модуля «Педагогічна майстерність учителя в організації та проведенні виховної роботи в школі» з курсу «Основи педагогічної майстерності» (V семестр) значну увагу приділяють особливостям виховної роботи у літніх оздоровчих таборах, підходам до її планування, методиці підготовки та проведення різних виховних заходів в умовах літнього відпочинку дітей.

Особливістю підготовки студентів до цього виду практики є триденний збір-семінар (VI семестр), який організовує наша кафедра спільно з відділом практик університету. На ньому студенти під керівництвом викладачів різних кафедр (загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, психології, природничо-математичних дисциплін, циклічних видів спорту, музично-ритмічного виховання та єдиноборств, музично-теоретичної та художньої підготовки та ін.) під час лекційних і практичних занять, самостійної роботи опановують такі теми, як «Педагогічні можливості ДЗОВ. Логіка табірної зміни. Планування виховної роботи в таборі,

загоні»; «Організація праці вожатого, його педагогічний стиль та етика в умовах ДЗОВ»; «Охорона життя та здоров'я дітей у ДЗОВ»; «Особливості створення тимчасового дитячого колективу. Самоврядування та самоуправління в таборі»; «Психологічні основи роботи вожатого з різними категоріями дітей»; «Розвиток творчих здібностей та інтересів дітей у ДЗОВ»; «Організація та проведення масових заходів у ДЗОВ» та інші.

Для успішного проходження ОВП студенти забезпечені інструктивно-методичними матеріалами «Організаційно-виховна практика студентів у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку», розробленими викладачами нашої кафедри, які крім теоретичних містять і консультативні матеріали щодо оформлення звітної документації; орієнтовні посадові інструкції вожатого, вихователя ДЗОВ; рекомендації вожатим з профілактики травматизму та упередження нещасних випадків з дітьми; нормативно-правову базу діяльності ДЗОВ; рекомендовану літературу.

Контроль за проходженням організаційно-виховної практики здійснюють методисти кафедри ЗП та ПВШ, відділ практик, керівники практики від факультетів. Вони консультують студентів, надають їм методичну допомогу, перевіряють документацію тощо.

А.Д. Балацінова, доц. каф. загальної педагогіки та ПВШ

ПОНЯТЬ И УСЛЫШАТЬ КАЖДОГО

Приехав сюда, в Одесский городской детский оздоровительно-спортивный комплекс «Виктория», я поняла, что работать с детьми с трудными судьбами намного сложнее. Сначала я испугалась, но потом стала подбирать к каждому ключик, дарить им свою любовь, прислушиваться. Мне очень помогли те мето-

дические рекомендации и наработки, которые я получила на занятиях по педагогике, ОПМ и на семинаре перед поездкой в лагерь.

Только после работы в лагере я поняла, что сделала правильный выбор профессии.

Вита Петренко, IV курс, ф-т психологии и социологии

ВНЗ — школа

ПЛІДНА СПІВПРАЦЯ

Сьогодні, як ніколи, актуальною є проблема співпраці між середньою школою та вищими навчальними закладами.

Проведення канд. пед. наук, докторантом кафедри загальної педагогіки та ПВШ С.Є. Лупаренко заняття на тему «Розвиток особистості та її виховання» для учнів 10-А класу Харківського педагогічного ліцею № 4

Відповідно до угоди про співпрацю між кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи (ПВШ) ХНПУ імені Г.С. Сковороди та загальноосвітніми навчальними закладами м. Харкова у 2010 р. на базі Харківської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів № 62 було створено університетську кафедру психолого-педагогічних дисциплін, а у 2011 р. на базі Харківського педагогічного ліцею № 4 — університетську кафедру педагогіки. Членами кафедр є представники адміністрації та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів, викладачі кафедри загальної педагогіки та ПВШ.

Створення університетських кафедр в закладах загальної середньої освіти підвищуватиме якість навчально-виховного процесу та забезпечення простору для неперервного професійного розвитку педагогів, а саме: сприятиме розвитку творчих здібностей учнів, забезпечуватиме їхню загальноосвітню підготовку; формуватиме у школярів профільні інтереси та намірів; підготує старшокласників до навчання у вищих педагогічних навчальних закладах; створить ґрунт для професійного розвитку педагогів.

Серед напрямів роботи університетської кафедри психолого-педагогічних дисциплін основними є такі:

науково-теоретичні та науково-методичні питання роботи вчителя (застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, оцінювання якості освіти учнів та ін.); профільна освіта в старшій школі; навчально-методичне забезпечення викладання педагогічних дисциплін; науково-дослідницька робота учнів.

Для того, щоб співпраця у системі «ВНЗ — школа» була плідною, було розроблено перспективні плани роботи університетських кафедр на 2011–2016 рр., які конкретизуються кожного навчального року.

Найкраще зарекомендували себе такі форми співпраці як консультації викладачів кафедри загальної педагогіки та ПВШ для вчителів ЗНЗ, обмін педагогічним досвідом, «круглі столи» з актуальних педагогічних проблем та наукові дослідження, профорієнтаційні заходи для учнів з метою свідомого вибору ними педагогічної професії.

Отже, робота університетської кафедри є прикладом плідної співпраці в системі «ВНЗ — школа», яка базується на взаємоповазі та взаєморозумінні між педагогами вищих і середніх навчальних закладів.

А.Д. Балацінова, доц. каф. загальної педагогіки та ПВШ

ПОРАДИ АКАДЕМІКА

Кафедра педагогіки в педагогічному навчальному закладі є провідною загально-університетською структурною одиницею, що визначає стратегію й тактику професійної підготовки вчителя.

Для забезпечення педагогічної компетентності майбутнього учителя, як вважає член-кореспондент НАПН України, проф. В.І. Лозова, необхідно дотримуватися таких заходів: — широко вивчати й творчо використовувати в сучасних умовах теоретичні ідеї й досвід підготовки майбутнього вчителя, накопичені в II пол. XX ст., коли студенти впродовж усіх років навчання тісно співпрацювали зі школами;

— з II семестру кожен студент хоча б один день на тиждень повинен працювати з тим чи тим класом у школі як помічник класного керівника, брати участь у підготовці й проведенні класних годин, відвідувати загальношкільні заходи, здійснювати індивідуальну підтримку окремих учнів відповідно до потреб школярів і власних можливостей, потенцій. Аналіз у усвідомленню позитивного й негативного в своїй роботі й в роботі школи може допомогти щоденник;

— у III–IV семестрах студенти мають продовжити свою педагогічну діяльність, залучаючись до керівництва гуртками, секціями, до індивідуальної допомоги учням, проведення консультацій, одночасно готуючись до роботи в таборах

дитячого відпочинку й продовжуючи ведення щоденника;

— у V–VI семестрах майбутні вчителі мають йти на безвідривну педагогічну практику, виконуючи розроблену кафедру програму разом із психологами та методистами-предметниками, що вимагає загального керівництва з боку кафедри педагогіки. Закінчувати VI семестр слід курсовою роботою, що містить теоретичний розділ з конкретного питання та розділ узагальненого аналізу досвіду, набутого на I–II курсах та під час безвідривної педагогічної практики;

— у VIII семестрі доцільно проводити інтегрований державний іспит з педагогіки, психології та методики.

Вимогою часу є й запровадження магістратури з педагогіки, що повинна передбачати не лише теоретичну підготовку магістранта, а й конкретну діяльність у школі як дослідника тієї чи іншої наукової проблеми. Магістерська робота має включати як теоретичні питання, так і результати наукового мінідослідження, аналіз роботи вчителів, конкретні науково обґрунтовані пропозиції, рекомендації щодо організації ефективного педагогічного процесу з окремими його ланок.

ВИХОВУЄМО ДУХОВНО БАГАТУ ОСОБИСТІСТЬ

Основними напрямками виховної роботи кафедри є: національно-патріотичне виховання, морально-трудове виховання, розвиток творчих здібностей майбутніх учителів, виховання любові й поваги до професії вчителя.

Традиційними стали зустрічі студентів з учителями, письменниками, акторами, мистецтвознавцями. Заслужена артистка України, дипломант Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів артистів-читців Л. Важнова — частий гість на факультеті. Вона проводить інтегровані заняття в курсі ОПМ за темою «Педагогічна техніка. Мовленнєва культура майбутнього вчителя». Постійно підтримуються зв'язки з акторами академічного театру російської драми народними артистами України А. Філіпповою, О. Васильєвим. Тільки за останній рік у театрі переглянуто такі вистави, як «Номер 13-й», «Самий жонатий таксист», «Милий друг», «Зверг», «Білий джаз Кароліни», «Маскарад», «Діти сонця», «Лист очікувань», «Майстер та Маргарита». В обговоренні цих вистав брали участь гол. режисер театру народний артист України О.С. Барсегян, провідні актори театру.

Відвідування виставок, експозицій Харківського художнього музею, історичного музею, постійно діючої виставки в залі «АБЕК», галереї «Маєстро», муніципальної галереї є також невід'ємною частиною гармонійного виховання студентів.

Студенти неодноразово відвідували Будинок актора, де переглянули моно-

вистави за участю засл. артиста України О. Вірченка, присвячені пам'яті видатних акторів сучасності О. Вертинського, А. Миронова та Л. Філатова; у ХАТОБі — вистави «Запорожець за Дунаєм», «Лебедине озеро», «Дон Кіхот», а в ляльковому театрі — «Майстер і Маргарита», «Ревізор» та інші.

Студенти відвідали виїзні семінари-практикуми з питань організації системи виховної роботи в ЗОШ № 3, 39, 126, 165 м. Харкова, де вони зустрілися з талановитими класними керівниками І. Серіковою, Л. Митрофановою, З. Гончар.

У вересні 2009 р. для студентів перших курсів було організовано екскурсію місцями, пов'язаними з життям та педагогічною діяльністю В.О. Сухомлинського, побували

в Павлишській середній школі, домі-музеї, де жив та працював видатний педагог.

У квітні 2009 р. було здійснено подорож до Чехії та Німеччини, де студенти ознайомилися із чудовими краєвидами Праги, Карлових Вар, побували в Дрезденській картинній галереї, де переглянули шедеври художників минулого та сучасності. У квітні 2010 р. здійснено подорож до Угорщини, Австрії, Франції, Люксембурга; у квітні 2011 р. — до Італії (Риму, Ватикану, Флоренції та Венеції); у квітні 2012 р. — до Швейцарії.

Таким чином ми втілюємо головну мету виховної роботи — виховуємо духовно багату, розвинену особистість та готуємо студентів до організації виховної роботи в школі.

Л.Б. Пасько, доц.

Вітаємо

В 165-летний юбилей кафедры хочу пожелать преподавателям, постоянным зрителям академического русского драматического театра имени А.С. Пушкина, крепкого здоровья, творческих побед, хороших, думающих студентов, успехов во всех начинаниях.

Быть почетным членом кафедры педагогики — большая честь для меня. Спасибо вам и до встреч на спектаклях нашего театра.

С любовью и уважением, заслуженный артист Украины **Александр Вирченко.** Октябрь 2015 г.

НЕ ЛИШЕ ПРАЦЮВАТИ, А Й ВІДПОЧИВАТИ

На кафедрі загальної педагогіки й педагогіки вищої школи панує атмосфера доброзичливості та тепла завдяки дружньому колективу однодумців. З огляду на це поширення набула організація колективного дозвілля, що зазвичай поєднує відпочинок, розваги, спілкування, дослідницьку діяльність тощо.

Традиційним стало святкування визначних дат і подій, а саме: ювілеїв і днів народження співробітників кафедри, календарних свят (День Учителя, Новий Рік та Різдво, Великдень тощо). Для святкування заздалегідь готуються сценарії, обов'язки ведучого виконує хтось із членів кафедри, демонструючи на практиці акторську майстерність (найчастіше в ролі ведучих виступають О. Попова, О. Кін, які й складають сценарії, переробляють пісні). О. Башкір разом із З. Микрюковою співають задушевні народні пісні. Т. Вакуленко, будучи професійною танцюристкою, заводять усіх до танців. О. Кін для кожного іменин-

ника готує оригінальні святкові листівки з іменними творами, написаними власноруч. Поетичними вірнями володіє О. Лазарева, вона присвячує свої твори особливим подіям у житті кафедри та вносить це до «Книги пошани кафедрі». Є на кафедрі й улюблена пісня, яку вона щорічно співає при зустрічі нового року під кер. В. Гриньова — «Зима».

Окрім того, співробітниками кафедри організовуються виїзди на природу (зазвичай на початку і наприкінці навчального року). Причому на меті ставиться не лише безпосереднє спілкування з природою, викладачів один з одним, але й проведення на відкрито-

му повітрі творчих вправ і конкурсів (співочих, танцювальних, кулінарних тощо), інтелектуальних розминок і розваг.

Також організовуються екскурсії культурно-історичного спрямування (м. Святогірськ, м. Полтава, м. Львів, с. Сквородинівка, Краснокутський дендропарк тощо), які є невід'ємною складовою у вивченні рідного краю, збагаченні внутрішнього життя особистості.

З ініціативи доц. Л. Паська традиційними стали відвідування вистав театрів м. Харкова.

Кожен член кафедри відчуває себе потрібним на кафедрі завдяки дружньому колективу, позитивній атмосфері, мудрому керуванню кафедрою її завідувачем С.Т. Золотухіною, яка сама любить не лише працювати, а й відпочивати, виступає душою всієї кафедри не лише на роботі, а й на відпочинку.

Отже, організація культурного дозвілля співробітників кафедри сприяє не лише їх відпочинку, але й покращенню міжособистісних стосунків, формуванню позитивної емоційної атмосфери, дозволяє викладачам більше дізнатися один про одного.

С. Васильєва, доц.,
С. Лупаренко, доц.

МАЙСТРИ НА ВСІ РУКИ

Як не дивно, але навіть у буремному професійному житті викладачі кафедри загальної педагогіки та ПВШ знаходять час для хобі.

Наші колеги мають найрізноманітніші захоплення, щоб не лише змінити основну діяльність, відпочити від суворих буднів, а й розвинути свою особистість, підвищити інтелектуальні здібності.

Хобі досить рідко виставляють на загальний огляд і найчастіше обговорюють тільки з близькими людьми, якими і є для викладачів кафедри читачі газети «Учитель».

Так, проф. О. Попова має надзвичайний поетичний талант! Без її віршованих рядків не проходить жодне свято як у родинному колі, так і в дружньому колективі кафедри. Ось один із її віршів:

Ода Науковому Керівнику

Покою нету с ночи до утра...
За что ж Он любит этих аспирантов?
За то, что может каждому помочь
И разбудить в них мысли и таланты.
Порой, отдав всю душу он птенцу,
Взамен забвенье только получает.
И все же принимает новый бой
И новый диссер вновь Он сподвигает...

Доцент кафедри Т. Вакуленко (на фото) власноруч виготовляє прикраси та аксесуари. Немає, напевно, у колективі колег, які б не мали від неї у подарунок ексклюзивну річ. А якщо хто і заллзився без такого презенту, то Тетяна Сергіївна активно над цим працює.

Доц. А. Балацінова залюбки на дозвіллі плете дитячі речі та неймовірно красиві та вишукані серветки, доц. С. Лупаренко чарує погляди свого оточення витонченою вишивкою. А доц. О. Башкір (на верхньому фото) з дитинства цікавиться фольклором, народною піснею, прищеплює любов до української народної творчості своїм дітям і студентам.

Загалом, усі члени кафедри знаходять себе в спорті, кулінарії, активних подорожах, читанні художньої літератури, рукоділлі, вирощуванні декоративних рослин і отримують від цього моральне задоволення й почуття радості, яким вони щедро діляться зі своїми студентами.

О. І. Башкір, доц.

Члени кафедри загальної педагогіки та ПВШ за плідну викладацьку, методичну, науково-дослідну роботу відзначені на державному рівні: Нагрудним знаком імені В.О. Сухомлинського нагороджені професори Т. Рогова, О. Попова, Л. Калашнікова; Нагрудним знаком А.С. Макаренка — професори В. Лозова, В. Гриньова, С. Золотухіна, доц. Б. Наумов; Нагрудним знаком імені К.Д. Ушинського — професори В. Лозова, В. Гриньова, С. Золотухіна; Медаллю імені Н.К. Крупської — проф. В. Лозова; Нагрудним знаком «Відмінник освіти» — професори С. Золотухіна, В. Лозова, Т. Рогова, О. Попова, Л. Калашнікова, доценти В. Гриньов, Б. Наумов, В. Смагін; Нагрудним знаком «За наукові та освітні досягнення» — професори Т. Рогова, О. Попова. На університетському рівні нагороджені: Нагрудним знаком імені Григорія Сковороди — професори С. Золотухіна, О. Попова, В. Гриньова, Т. Рогова.

КОЖНОМУ СТУДЕНТУ

Плідно працюють члени кафедри над підготовкою та виданням посібників, монографій.

До найбільш значущих слід віднести навчальні посібники «Теоретичні основи виховання і навчання» (членкор. НАПН України, д.п.н., проф. В.І. Лозова, членкор. НАПН України, д.п.н., проф. А.В. Троцько), «Лекції з педагогіки вищої школи» (за ред. В.І. Лозової), «Хрестоматія з педагогіки вищої школи» (за заг. ред. В.І. Лозової), «Соціальна профілактика торгівлі людьми», «Система захисту дітей від жорстокого поводження»

(д.п.н., проф. І.М. Трубавіна). Важливі питання педагогічної теорії та практики розкриті в монографіях д.п.н., проф. С.Т. Золотухіної і к.п.н., доц. В.В. Масич, д.п.н., проф. О.В. Полової та к.п.н., доц. В.М. Шепель, д.п.н., проф. Т.В. Рогової та к.п.н. Т.С. Твердохліб, д.п.н., проф. І.М. Трубавіної, д.п.н., проф. Л.Д. Зеленської, к.п.н., доц. Б.М. Наумова та інших кафедралів.

Т.С. Твердохліб, викл. каф. загальної педагогіки та ПВШ

НОВЕ ВИДАННЯ

До ювілею колектив кафедри підготував оновлене наукове видання «Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи: минуле і сучасність».

На сторінках наукового видання, починаючи з 5 листопада 1850 року і донині, наводяться достовірні історичні документи, зміст яких свідчить про особливу роль кафедри в педагогічній підготовці вчителів. Крім того, наукове видання презентує зміст і напрями роботи сучасної кафедри, нариси про її завідувачів у різні роки, кадровий склад ПВШ, характеристику наукових шкіл.

Цінність також мають представлені в книзі мрії і спогади співробітників і вихованців кафедри, фотографії, що підкреслюють багатогранність наукового й повсякденного життя колективу.

Л. Рибалко, проф.

ПРИЩЕПИТИ ВОГОНЬ ТВОРЧОСТІ

Далекі 80-ті роки... саме в цей час я був запрошений на роботу викладачем кафедри. З перших днів знайомства з кафедралами пересвідчився, що робота викладача вищу докорінно відрізняється від діяльності вчителя середньої школи. Але досить скоро зрозумів, що потрапив у дружню педагогічну родину, де панує взаємодопомога, доброзичливість, бажання натхненної творчої праці. Кожен із членів кафедри, від лаборанта до завідувача, приходив на допомогу. Я відвідував прекрасні заняття майстрів педагогічної справи І.Т. Федоренка, Л.Д. Попової, В.І. Євдокимової, В.І. Лозової та інших, де панувала «педагогіка серця». А які «педагогічні вогники» влаштовувалися на кафедрі! На них запрошувалися кращі вчителі Харкова і області, письменники, актори, художники, музиканти, і студенти по-новому усвідомлювали значущість обраної ними професії. Відвертими, захоплюючими, корисними були й методологічні семінари, на яких ми, викладачі, вчилися грамотно вести дискусії, діалогі, і це сприяло ґрунтовній роботі зі студентами.

Саме наша кафедра допомогла мені стати викладачем вищої школи, і сьогодні я радію від того, що молоді викладачі продовжують традиції ветеранів і в наші нелегкі часи намагаються прищепити вогонь творчості сьогоднішнім студентам, зробити педагогіку сенсом їхнього життя.

В.І. Гриньов, доц.

КАФЕДРА МАЙБУТНЬОГО

Якою я бачу кафедру майбутнього?... Як і завжди, на кафедрі багато студентів. Присутній викладач-консультант, до якого можуть звернутися студенти з будь-яких питань у сфері педагогічної науки. Кафедра забезпечена новітнім технологічним обладнанням: ноутбуками, планшетами, мультимедійними установками, відкрита електронна бібліотека, віртуальна довідка, віртуальна виставка педагогічних новинок, он-лайн замовлення.

Л.М. Головашкіна, завідувач кабінетом